

II. Bayezid'in Oğlu Şehzade Şehinşah'ın Hayatı[†]

The Life of Prince Sehinsah, the Son of Bayezid II

Hamit ŞAFAKCI*

Öz

Şehzade Şehinşah, II. Bayezid ile Hüsnüşah Hatun'un oğludur. Literatürde babasına dair yeterince bilgi olduğundan ona değinilmemiştir. Ancak annesine dair görüşler değerlendirilmiştir. Hüsnüşah Hatun'un babası hakkında Karamanoğlu Nasuh Bey ve Abdülcelil isimleri verilir. II. Bayezid oğullarını Anadolu'nun çeşitli vilayetlerine görevlendirmiştir. 1461 yılında dünyaya gelen Şehzade Şehinşah; Mentese, Manisa ve Konya'da sancaklarında görev yapmıştır. Bu süreçte Memluklerle olan ilişkiler, Karamanoğlu Mustafa İsyanı ve Şahkulu İsyanı gibi konular öne çıkmaktadır. Bu konulara şehzadenin durumu açısından değinilmiştir. Şehzade, 1511 yılında öl(dürül)müştür. Şehzadenin ölümü hakkındaki farklı görüşler ele alınmıştır. Şahkulu İsyanı sırasında ölümü, onun Kızılbaş olduğu iddialarını gündeme getirmiştir. Bu iddiaların, birlikte hareket ettiği düşünülen kişiler tarafından dile getirilmesi ve 1510 yılında ortaya çıkması şüpheleri artırmaktadır. Ancak bu dönemde şehzadeler arasında mücadeleler olduğu unutulmamalıdır.

Anahtar Kelimeler: Şehinşah, II. Bayezid, Şahkulu, Kızılbaş, Karaman.

Abstract

Prince Sehinsah is the son of Bayezid II and Lady Husnusah. Since there is enough information about his father, he has not been mentioned much in the literature. However, opinions about his mother have been evaluated. The names of Karamanoğlu Nasuh Bey and Abdülcelil are mentioned as Hüsnüşah Hatun's father. Bayezid II assigned his sons to various provinces of Anatolia. Born in 1461, Prince Sehinsah served in the districts of Mentese, Manisa and Konya. Issues such as relations with Mameluks, Karamanid Mustafa Rebellion and Shahkulu Rebellion are significant in this period. These issues were mentioned in terms of the state of the prince. The prince was killed in 1511. Different opinions regarding the death of the prince were discussed. The fact that he died during the Shahkulu Rebellion brought up the claims that he was a Qizilbash. The fact that these allegations emerged in 1510 and were expressed by people who were thought to act together with him raises suspicions. But it must not be forgotten that there were struggles between princes in this period.

Keywords: Sehinsah, Bayezid II, Shahkulu, Qizilbash, Karaman.

[†] Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur. / In this article, the principles of scientific research and publication ethics were followed.

* Doç. Dr., Artvin Çoruh Üniversitesi, Artvin, Türkiye, e-posta, hamitsafakci@artvin.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1290-3392.

Geliş Tarihi/ Submitted Date: 07.11.2022

Kabul Tarihi/ Accepted Date: 23.12.2022

Online Yayın Tarihi/ Published Online Date: 30.12.2022

Atıf-Reference: Şafakçı, H. (2022). II. Bayezid'in oğlu şehzade Şehinşah'ın hayatı. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 190-209.

Giriş

İki muktedir hükümdar arasında padişah olan II. Bayezid'in görev yaptığı 1481-1512 yılları bir durgunluk dönemi gibi algılanır. Ancak bu yıllardaki Memlukler ve Safeviler ile sorunlar, Cem meselesi, Karamanoğlu Mustafa ve Şahkulu isyanları ile şehzadeler arasındaki çekişmeler göz ardı edilmemelidir. Bu olaylar yanında çok hızlı büyüyen bir devletin hâkimiyetinin yeni fethedilen yerlere yerleşmesi anlamında da dönem önemlidir. Zira seferden yorulan bir ordu devralan Bayezid, fethi aç bir ordu bırakmıştır. Dönem hakkında çeşitli değerlendirmeler yapabilmek için birçok konunun irdelenmesi gerekir. Bu çalışmada II. Bayezid'in oğlu Şehinşah'ın hayatı; arşiv belgeleri, kronikler ve modern çalışmalardan hareketle açıklanmaya çalışılmıştır.

II. Bayezid'in; Alemşah, Şehinşah, Ahmed, Abdullah, Korkut, Mahmud, Mehmed ve Selim adlı sekiz oğlundan (Kreutel, 1997: 23; Uluçay, 2014: 62; Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi, 1997: 816-817) Şehinşah, Şehin veya Şahinşah olarak da anılan (Öztuna, 2005: 148; Danişmend, 2011: 427; Fisher, 2014: 129; Alderson, t.y.: 242) Şehinşah'ın doğum tarihi 865/1460-1461 (İdrisi Bitlisi, 2020: 536; Münecimbaşı Ahmed Dede, t.y.: 441; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi, 1989: 368; Aşıkpaşazâde, 1332: 241; Hoca Sadettin Efendi, 1979: 110; Eravcı, 2015: 197), 869/1464-1465 (Mehmed Süreyya, 1996: 43; Kepecioğlu, 2010: 145; Göyünç, 1996: 132; Uzunçarşılı, 1998: 237) veya 1474 (Öztuna, 2005: 64) olarak verilir. Bayezid, 30 yıl kadar Amasya'da görev yaptığından (İbn Kemal, 1991: 26-28) Şehinşah'ın 1461 yılında burada doğduğu söylenebilir. 870/1461 yılını veren Uluçay, öldüğünde 51 yaşlarında olduğunu söylediğinden 1461 grubuna dâhil edilebilir (Uluçay, 1959: 116; Uluçay, 2014: 62).

Şehzade Şehinşah'ın Ailesi

Şehinşah'ın babası II. Bayezid üzerine yapılan çalışmalar olduğundan (Tansel, 1966; Uluçay, 1959; Kreutel, 1997) ona değinilmemiştir. Şehzadenin annesi konusunda kaynaklar ittifak etmektedir. Annesinin adı *Hüsn-i Şah Hatun* (Öztuna, 2005: 64), *Hüsnüşah Hatun* (Uluçay, 2012a: 46), *Hüsnü Şah Hatun* (Eravcı, 2015: 197), *Hüsnüşad* (Sakaoğlu, 2011: 139) ya da *Hüsnüşah* (Uzunçarşılı, 1998: 237; Emecen, 2013: 94) olarak zikredilirken 1497 tarihli vakfiyesinde *Hüsnüşaz Hatun* (*Hüsnüşad*, *Bahtışah*) olarak tanıtılır (Çam vd., 2020: 32-33). Ancak annesinin babası hakkında iki görüş vardır. İlk görüşe göre Hüsnüşah Hatun'un babası Konya'da cami, hamam, darulkurra, mektep yaptıran Karamanoğlu Nasuh Bey'dir. Hüsnüşah ile II. Bayezid'in evliliğinden Şehinşah ile bir kız çocuğu olmuştur (Öztuna, 2005: 64, 144). Uluçay da benzer bilgi vererek Şehinşah ve Sultanazade Hatun (Uluçay, 2012a: 46) isimlerini zikreder. Nitekim Şehinşah, kardeşi Sultanazade Hatun'a kendi salyanesinden günlük yüz akçe ulufe tayin etmiştir (Kepecioğlu, 2010b: 1424). Alderson, Uzunçarşılı, Cezar ve Eravcı da Hüsnüşah'ı, Karamanoğlu Nasuh kızı olarak gösterir (Alderson, t.y., 302; Uzunçarşılı, 1998: 237; Cezar, 2011: 697; Eravcı, 2015: 197). Hatta Cem'den sonra Karaman ahalisine hoş görünmek için Karaman prensesi *Hüsnüşah Hatun*'dan doğan Şehinşah tayin edilmiştir (Koman, 1940: 1797) şeklinde değerlendirmeler yapılmıştır. İkinci görüşe göre ise Karamanoğlu Nasuh Bey'in kızı gösterilmesi yanlıştır. Hüsnüşah binti Abdülcelil künyesi, cariyeye kökenli olduğunun kanıtıdır (Sakaoğlu, 2011: 140). Nitekim vakfiyesinde *Şehzade Şehinşah Vâlidisi Vâlîde Sultân Hüsnüşaz Hatun binti Abdülcelil* (Çam vd., 2020: 32-33) olarak zikredilir. Ancak Hüsnüşah Hatun, Pir Ahmed Bey Vakfiyesi'nde şöyle geçer: "li-ebeveyn kız karındaşım 'umdetü'l-muhadderât tâc-i mestûrât iklîlet-i 'aliyyeti'z-zât 'ismetlû Hüsnüşâh Hâtûn binti

merhûm Nasuh Beg vâlide-i şehzâde sultân Şehinşâh dâmet 'iffetühâ" (Konyalı, 1997: 466). Pir Ahmed, 1512 tarihli vakfiyesinde, okunacak Kur'an'ın sevabını babası Nasuh Bey ile kız kardeşi Hüsnüşah'a bağışlamıştır (Koman, 1940: 1795). Vakfiye kayıtları durumu karmaşık hale getirmekle birlikte belgeler de karışıklığı çözmeye yeterli olmamaktadır. Zira Hüsnüşah Hatun, Şehinşah'ın ölümünü bildirmek için yazdığı mektubunda (Uluçay, 2012b: 25; Peirce, 1996: 69) kendisini *min-muhibbi'l-mesânibi'l-hakîre vâlide-i Şehinşâh* ve mührün üzerindeki *vâlide-i Sultân Şehinşâh* (BOA, TSMA.e. 566/6, 3058/1) ifadeleriyle Şehinşah'ın annesi olarak tanıtmıştır. Yine ona gönderilen hediyelerde, *be-cihet-i vâlide-i hazret-i Şâhinşâh Beg* (Gök, 2014: 274) olarak anılmıştır.

Muhtemelen 1454'te doğan (Öztuna, 2005: 144) Hüsnüşah Hatun'un ölümüne dair 1511'den (Sakaoğlu, 2011: 139) veya 1513'ten sonra (Öztuna, 2005: 144) gibi genel ifadeler kullanılmasına rağmen 18 Mart 1522 tarihinde kendisine âdet-i boğça (Gök, 2014: 1449) verilmesi bu tarihte hayatta olduğunu gösterir. Hüsnüşah, oğlunun görevli olduğu yerlere onunla birlikte gitmiş, Şehinşah'ın ölümü üzerine cenazesini Bursa'ya götürmüştür. Kendisi de orada ölünce (Sakaoğlu, 2011: 140) Şehinşah'ın türbesinin kuzeyine gömülmüştür (Uluçay, 2012a: 46).

1500 yılında Turgud kazasında Reyhanlu Cemaati gelirleri, Hüsnüşah Hatun'un hassıydı (Hüseyniklioğlu, 2008: 388). Cemaatin ödediği vergi, 664 akçeydi (Karadeniz, 1995: 323). Eski-il kazasında Kuştımur Cemaati'nin Andı Kara köyünde bulunan on nefer için şehzade akrabaları oldukları için muaf oldukları belirtilmiştir. Söz konusu kişiler, annesi Karamanoğullarından olan Şehzade Şehinşah'ın akrabaları olmalıdır. 1522 yılında Yapalu Kabilesi içerisinde Valide-i Şehin Şah Bey adıyla bir cemaatin Hüsnüşah Hatun'un ailesinden olabileceği (Hüseyniklioğlu, 2008: 51-52, 262) dile getirilmiştir. Ancak cemaatlerden alınan verginin Hüsnüşah'a ait olduğu vurgulanmış olmalıdır. Zira Kanuni Sultan Süleyman devrinde: *Cemâ'at-i re'âyâ-yı vâlide-i Şehinşâh Bey* olarak 11 nefer kaydedilmiştir (BOA, AE.SSUL.I. 4-220, v. 15b).

Şehinşah, 1490 yılında, annesi *Hüsnüşat binti Abdülcelil* adına Manisa'da Hatuniye Camii, mektep, imaret ile Kurşunlu Han ve Serabat Hamamı'nı yaptırmıştır (Uluçay, 1941: 9). Şehinşah'ın camiye tamamlatmasından hareketle 1490'a kadar Manisa'da olduğu düşünülmektedir (Emecen, 2013: 30). Ancak 1483 yılından itibaren Konya sancakbeyi olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla vakfın bu tarihte yapıldığını söylemek mümkündür. Şehzadelerin Manisa'da görevliken burada ölen kız ve erkek çocuklarının gömülmesi için *Şehzadeler Türbesi* ya da *Yirmi İki Sultanlar* adı verilen türbe de Şehinşah tarafından yaptırılmıştır. Burada sekiz şehzade ile 14 sultanın sandukası vardı (Uluçay, 1941: 23, 53-54).

Şehzade Şehinşah'ın eşi Mükrime Hatun (Öztuna, 2005: 148), Abdülhalık'ın kızıdır yani mühtedir (Kepecioğlu, 2010a: 255). Diğer görüşe göre Şehinşah'ın kayınpederi Karaman has nazırı Nasuh Çelebi'dir (Erdoğru, 2006: 88). Bursa'da Muradiye türbelerinin güneybatısında yer alan Mükrime Hatun Türbesi; kare planlı, taş ve tuğla dizileriyle örüldür. 1515 yılında yapılan türbede 1517 yılında öldüğu söylenen Mükrime Hatun, Şehzade Alemşah'ın kızı Fatma Hatun ile Şehzade Korkut'a ait sandukaların yer aldığı (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 1983: 275) söylenir. Bir diğer görüşe göre Şehinşah'ın 1517'den önce yaptırdığı Mükrime Hatun Türbesi'nde Mükrime Hatun ile oğlu Mehmed'in mezarı vardır (Baykal, 1993: 41). Şehzadenin 1511'de öldüğu hatırlanırsa bu bilgilerin doğru olmadığı ortaya çıkar. Yine

Şehinşah'ın eşine gönderilen hediyelerde ismi, *be-cihet-i vâlide-i Mehmed Çelebi* şeklinde ifade edilmiştir. 18 Mart 1522 tarihinde Şehinşah'ın eşine âdet-i boğça (Gök, 2014: 274, 1449) verilmesi bu tarihte hayatta olduğunu göstermektedir. Ancak 25 Mayıs 1517 tarihinde 91.000 dirhemi yüzde on hesabıyla oğlu Mehmed'in mezarında cüz okunmasına şart etmesinden (Kepecioğlu, 2010a: 255) hareketle türbeye ilk olarak oğlunun gömüldüğü söylenebilir.

Şehzade Şehinşah ve Mükrim Hatun'un oğulları hakkında farklı bilgiler verilmektedir. Şehinşah'ın iki oğlundan Mehmed (ö. 1512) Bursa civarında, diğer oğlu Mahmud (ö. 1510) İstanbul'da vefat eylemiş ve Fatih civarına defnedilmiştir (Mehmed Süreyya, 1996: 21-22, 25; Öztuna, 2005: 148; Cezar, 2011: 697). Alderson ise Alaeddin (ö. 1512), Mahmud, Mehmed, Mustafa isimlerini verir (Alderson, t.y., 242). Bunlardan Alaeddin'in isminin mevacic defterinde geçtiği (Çıpa, 2013: 191) belirtilir. Ancak defterde geçen *Ahmed merdüm-i Sultân 'Ala'addîn* (BOA, TSMA.d. 2921, v. 14a) ifadesi onun oğlu olduğunu net olarak kanıtlamaz. Sadece şehzade olduğu anlaşılmaktadır. Fisher'a göre, Şehinşah'ın oğulları Orhan ve Mehmed'di (Fisher, 2014: 119). Mahmud'a dair verilen bilgiler sınırlı olmakla birlikte Mehmed hakkında yeterince bilgi vardır. 1501'de Niğde sancağı, Şehinşah'ın oğlu Mehmed'e 351.369 akçe has ile verilmiştir (BOA, MAD.d. 15287: 13). Öztuna'ya göre Beyşehir sancakbeyi (1502-1511) iken babasının ölümü üzerine Karaman valisi olan Mehmed, amcası Şehzade Abdullah'ın kızı Şahnisa Sultan ile evlidir (Öztuna, 2005: 148). Ancak Şehzade Abdullah'ın küçük kızıyla evlenmiştir. 1512 yılında Aynışah, duhter-i Küçük Sultan Abdullah zevce-i Mehmed Çelebi bin Sultan Şehinşah (BOA, TSMA.d. 9629, v. 9b) ifadesi Mehmed'in evlendiği kişinin Aynışah olduğunu ortaya koyar. Yine 2 Mayıs 1505 tarihli, *âdet-i boğça-i duhter-i kûçek-i Sultân Abdullah, zevce-i Mehmed Beg b. Şâhinşâh Beg* (Gök, 2014: 352) bilgisi bunu destekler. Aynışah, Bursa'da babaannesi Şirin Hatun Türbesi'nde metfundur (Uluçay, 1959: 109).

Varsakların hücumu esnasında gösterdiği yararlılıktan dolayı 6 Eylül 1503 tarihinde irsaliye gönderilmesinden (Gökbilgin, 2007: 473) hareketle Şehinşah'ın oğlu Mehmed'in 1501'de Karaman'da çıkan isyanda önemli işler yaptığı söylenebilir. Yine Şahkulu, Konya'yı almaya çalıştığında şehri savunanlar arasındaydı (Fisher, 2014: 119). 1512'de Konya üzerine yürüyerek şehri teslim mecbur eden (Danişmend, 2011: 473) Şehzade Ahmed, bütün şehzadeleri ortadan kaldırma düşüncesinde olduğundan Mehmed kaçarak Sultan Selim'in hizmetine girdi (İdris-i Bidlisî, 2016: 147) ama Bursa'da öldürüldü (Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi, 1997: 1071). Mehmed'in ölümü hakkında 16.12.1512 ile 05.01.1513 tarihleri verilir (Emecen, 2010: 79). Sicil kayıtlarına göre Mehmed, 27 Kasım 1512'de hayatta iken 24 Ocak 1513'te vefat etmiş görünmektedir (Uzunçarşılı, 2012a: 192-193). Öldüğünde 24, 21 veya yedi yaşında olduğu belirtilir (Öztuna, 2005: 148; Jorga, 2009: 266; Emecen, 2010: 79).

Şehzade Şehinşah'tan ulufe olarak kızına kitabet eden Hayreddin, şehzadenin ölümü ile timara çıkmıştır (Çiftçi, 2019: 107-108). Bu kayıt, ismi bilinmeyen bir kızının olduğunu ortaya koymaktadır.

Şehzade Şehinşah'ın Sancakbeyliği

Fatih Sultan Mehmed, 1480 yılında Şehinşah'ı sünnet ettirmiştir (İbn Kemal, 1991: 521; Uzunçarşılı, 2012a: 159; Öztuna, 2005: 148). İbn Kemal, sünnet olduktan sonra Şehzade Şehinşah'a Menteşe verildi (İbn Kemal, 1991: 523) derken Hoca Sadeddin sünnet düğünü yapıldığı tarihte Menteşe'de görevli olduğunu söyler (Hoca Sadettin Efendi, 1979a: 270).

Wittek ise ŞehiŇah'ın 1490 yılında Mentefe sancakbeyi olduğunu (Wittek, 1999: 106) belirtir. Bu verilere göre 1480'den 1481'e kadar Mentefe sancakbeyi olduğu söylenebilir. Şehzade Abdullah, Temmuz 1481'de Konya'ya gönderilince Şehzade ŞehiŇah, Manisa sancakbeyi olmuştur (Emecen, 2013: 29). Yine ŞehiŇah'ın 1498'de Konya valisi olduğu (Uluçay, 1959: 116) söylenir. Ancak bu bilgilere ihtiyatlı yaklaştırmak gerekir. Zira Abdullah'ın ölümü üzerine, 1483'te, Saruhan valisi ŞehiŇah, Konya'ya görevlendirilmiştir (İbn Kemâl, 1997: 52; Oruç bin Âdil, 2014: 119). O halde şehzadenin görev yerleri; Mentefe (1480-1481), Saruhan (1481-1483) ve Konya'dır (1483-1511).

ŞehiŇah, görevli olduğu yerde eski uygulamaları onaylamakla (Uzunçarşılı, 1984: 156) birlikte mütedeyyin ve namuslu kişileri, verdiği nişan ile avarızdan muaf tutmuştur (BOA, TT.d. 40: 15, 21, 31, 48, 65, 219; Eroğlu, 2004: 188-189; Eroğru, 2006: 85). Yine “*acn-ı Ňecâ'at ve Ňehâmet ile mevsûf Ňücâ'ın mmtâzlarından*” diyerek timarın zeamet olarak verilmesi talebi kabul edilmiştir. Kötü hareketleri olanların, hain oldukları belirtilerek timarları alınmuştur (BOA, MAD.d. 15287: 6, 9). Kayseri Kalesi dizdarının timarının 10.000 akçeye tamamlanması için ŞehiŇah'a emir verilmişt ama 1498'de dizdar azlolunmuştur (BOA, MAD.d. 334: 58). Bölgedeki isyan hareketine karşı yoldaşlık edenlere timarlar verilmiştir. Boy beylerinin seçimiyle de ilgilenen şehzadenin, Dne-erl Cemaati'nin boy beyliğinin Dündar oğlu Ali Bey'e verilmesini isteyen talebi 6 Mart 1498 tarihinde kabul edilmiştir. Aynı yıl, Ali Bey'e kendi timarının üzerine diyarı terk eden kardeşi Koca Bey'in timarları birleştirilerek verilmiştir (BOA, MAD.d. 15287: 3, 11). ŞehiŇah'a nişancısını kendisinin seçmesi ve tayin etmesi yetkisi verilirken memnun olduğu lalasının değiştirilmemesi isteği de uygun görülmüştür (Eroğlu, 2004: 164). Ancak şehzadenin her isteği, kabul edilmemiştir. Nitekim 12 Mayıs 1498 tarihinde, Şehzade ŞehiŇah, iki timarı birleştirecek verince, merkezden gönderilen emirde “*iki timarı birikdirmek memn' olduğu sebebden ilhâk olan timar verilmeyp*” birinin verilmesi istenmiştir. Şehzade başka timar için tezkire verdiğinde *defter-i cedde* uygun olmadığından kayıtlı olanlar için berat yazılmıştır (BOA, MAD.d. 15287: 4, 10). Yine 1502 yılında Mentefe-ili sancağından şahin yuvacıları isteğine, kendi eyaleti dışında olduğundan, hassa şahinlerinden her yıl on şahini adamının gelip alması yönünde cevap verilmiştir (Emecen & şahin, 2021: 301). Dönemin siyasi meseleleriyle de yakından ilgilenen ŞehiŇah, Aladdeve Bey'in kardeşi Abdürrezzak Bey ve yoldaşlarının sadakati bilindiğinden onlara mansıp verilmesi isteğinin uygun görülmesini arz etmiştir (BOA, TSMA.e. 756/80, 6355/1; Uzunçarşılı, 2012b: 226). ŞehiŇah, timarı istediği kişilere tevcih etmesine rağmen merkezin onayını almış ve ihtilaf çıktığında merkezden uyarılmıştır. Bu timar tevcihleriyle Konya ve çevresinden kapı halkı arasına katılanlar olmuştur.

Şehzadeler, görev yaptığı sancağın bütün gelirlerine sahipti (Eroğlu, 2004: 91). 1483 yılında, 587.070 akçelik *'an haymana-i vilâyet-i Karaman*, Şehzade ŞehiŇah hassıydı (Yrk, 2006: 191; BOA, MAD.d. 567: 20). ŞehiŇah'ın malikâne hissesi olan Sahra nahiyesine bağlı Yeniceköy, annesi tarafından hibe edilmiştir (BOA, TT.d. 40: 64). Venedik elçisi raporuna göre 1503'te II. Bayezid'in şehzadelerinden her birinin yıllık 1.200.000 akçelik has geliri vardı (Uzunçarşılı, 1988: 123). ŞehiŇah'ın dört milyon akçe geliri olduğu da belirtilir (Zinkeisen, 2011: 405). Şehzadeler, eyaletteki haslarının (BOA, TT.d. 40) gelirleri yetmezse ya gelirinin artırılmasını istiyor ya da borç alarak masraflarını karşılıyorlardı. Karaman'a tayin olunduğunda ŞehiŇah'a oradaki haslarından başka Bursa Mizanı Mukataası'ndan yılda

100.000 akçe ödenmekte iken 1491'de bu ödenek 750.000 akçe olmuştur. Şehzadenin kişisel sarrafı Bursa Hazinesi'nden her aya düşen miktarı Konya'ya yolluyordu (Akdağ, 1995: 290, dipnot 1; Eroğlu, 2004: 93). Zaman içerisinde buradan elde ettiği gelirin yükseldiği anlaşılmaktadır. 1485'te salyanesinin berat resmi olan 8.333 akçenin salyaneden alınarak İstanbul'a gönderilmesi istenmiştir. 1487'de takdir olunan 100.000 akçe üzerine 100.000 akçe zam yapılmıştır (Kepecioğlu, 2010b: 145). 10 Mart 1489 tarihli Konya Hasları Yasaknamesi'ne göre; Şehzade Şehinşah'a gelir kaydedilen Konya hasları ortaklarından mahsul kaldırılmıştır. 10 Şubat 1489 tarihinden itibaren Bursa Mizanı'ndan verilen 300.000 akçe salyaneye üzerine, mahsul yerine 50.000 akçe eklenmiştir (Akgündüz, 1990: 272).

Karaman'da valiliği sırasında parasızlık çeken Şehzade Şehinşah, 1491'de bazı kalelerin onarımı ve kale erenlerinin ulufelerinin ödenmesi için yollanan akçeden 126.515'ini kendileri için harcadığından aylığına el konmuştur. Şehinşah, Bursa kadısına gönderdiği 4 Nisan 1501 tarihli mektubunda; padişahın ordusunun vilayetine gelmesi nedeniyle yapılan masraflardan dolayı paraya ihtiyaç duyduğunu belirterek Tüccar Hacı Muhiddin'den 125.000 akçe borç alıp göndermesini rica etmiştir. Borcunu Haziran ve Ağustos 1501 tarihinde hak edeceği salyaneden ödeyeceğini bildirmiştir (Akdağ, 1995: 290). Şehzadelerin diğer maddi olanağı gönderilen hediyelerdi. Padişahlar ve şehzadeler, II. Bayezid devrinden başlayarak cariyelerle evlenmeye başladılar. Harem için tedarik edilen cariyelerden sancaklarda bulunan şehzadelere de gönderiliyordu (Uluçay, 2001: 22). Nitekim Şehinşah'a gönderilen hediyeler yanında cariye ve köleler de vardı (BOA, TSMA.d. 10017, v. 1b; BOA, TSMA.d. 9670). Yine şehzade için Bursa'dan çeşitli kumaşlar aldırılmıştır (Kepecioğlu, 2010b: 146).

Şehzadelerin sancaklarındaki idari işler için yazdıkları tuğralı hükümlere *Tevkîl Hümayun* denilmekteydi. Elde edilen ilk şehzade tuğralı hüküm, Şehinşah'a aittir. Şehzade, maiyetindeki mehterlerin receb, şaban ve ramazan aylarının ücretleriyle çuka paralarının ödenmesi için (2.392 akçe) eyalet dâhilindeki İç-il sancakbeyi ile Silifke kadısı ve subaşısına 22-31 Ocak 1510 tarihli ferman göndermiştir. Vilayetin haslarını mukataaya tutan ummaldan havale edilecek paranın Mehter Arab'a eksiksiz teslim edilmesi ve bu hükmün amil elinde bırakılması emredilmiştir¹ (Uzunçarşılı, 1941: 126-127; Eroğlu, 2004: 163).

Şehzade Şehinşah'ın Adamları

Şehzade Şehinşah'ın maiyetinde odabaşı, miralem, ulufeci, silahdarbaşı, kethüda, başterzi, balabancıbaşı, başaşçı, dellak, mehterci, sercebeci, sipahi kethüdası, müteferrika, çavuş, kapıcıbaşı, sipahioğlanlarağası ve kâtibî bulunuyordu. Bu kişiler sadece şehzadeye hizmet etmiyordu. Aynı zamanda kendilerine tahsis edilen timar ve zeamet bölgelerindeki vergi mükellefi köylülerin de yöneticileriydi (Erdoğan, 2006: 86; Eroğlu, 2004: 133; BOA, TT.d. 392). Lala, silahdar, kapıcıbaşı, miralem, mirahur, kapı ağası, solak, peyk gibi maiyeti hükümet tarafından seçilirdi. Şehzadelerin yanlarında hükümet memuru olarak nişancı, defterdar, reisülküttap, çavuşbaşı ve kapıcılar kethüdası da yer alırdı (Uzunçarşılı, 1988: 124). 1512 tarihli *mevâcib* defterinde Şehinşah ve oğlunun adamlarından 47 sipahi, 56 silahdar ve 78 ulufeciden

¹ Oğlunun da Bursa'dan tayin edilen gelir için yazdığı bir hüküm vardır. Şehinşah'ın oğlu Mehmed, Konya'dan gönderdiği *Mehmed bin Şehinşâh bin Bâyezid Han muzaffer dâimâ* yazan tuğrası ve mührünün bulunduğu 8-16 Mayıs 1512 tarihli hükümde; Bursa salyanesinden tayin edilen yıllık 400.000 akçeden, 918 yılının ilk üç ayına ait 100.000 akçenin gönderdiği adamlara teslimini istemiştir (BOA, TSMA.e. 745/14, 5431/1; Uzunçarşılı, 1998, res. 17).

mürekkep 223 askerin Selim'in yanında bulunması, Şehinşah'ın maiyetinin Selim için önemli bir asker kaynağı olduğunu gösterir (Çıpa, 2013: 181, 189).

Şehzade Şehinşah'ın maiyetinde yer almış olan annesi Hüsnüşah Hatun, şehzadeye bağlı kişiler yeni görevlere tayin edilirken unutulmuş Mevlâna Pir Ahmed Çelebi için I. Selim ile mektuplaşmıştı. Şehinşah'ın adamlarına ulufe ve dirlik verilmesinde Hüsnüşah büyük rol oynamış (Peirce, 1996: 66; Uluçay, 2012b: 26), oğlunun adamlarını maiyetine katması isteği kabul edilmiştir. Şehzade Ahmed'in Şehzade Şehinşah'ın ölümündeki muhtemel rolü nedeniyle, efendilerinin intikamını almak amacıyla, I. Selim'e cülûsundan çok önce katılmaya karar vermiş olmaları da olasılık dâhilindedir. Yine 20 süvarinin *Karamâniyân* olarak tanımlanmış olmaları da Şehinşah ile ilişkileriyle açıklanabilir (Çıpa, 2013: 186).

Haftanın belirli günlerinde toplanan şehzade divanı, şehzadenin yetki sahası içindeki meseleleri çözüyordu. Merkezi divan teşkilatının küçük bir kopyası olan şehzade divanı üyeleri lala, defterdar ve nişancı idi. Kâtip ve sakanın da bulunduğu divana görevi ile ilgili konularda diğer kişiler de katılabilir (Eroğlu, 2019: 168). Şehzadenin yanında bulunanları tespit etmek amacıyla aşağıda görevliler verilmiştir.

Şehzadenin görev yaptığı sancağın veziriazamı derecesinde olan *lala*, devlet işleriyle ilgilendiği gibi uygunsuz durumları da merkeze bildirmekteydi. Şehzadenin *berş* kullanması nedeniyle ölüm tehlikesi geçirdiği lalası Murad ve defterdarı Hacı İvaz tarafından bildirilmiştir (Uzunçarşılı, 2012b: 223-224). Murad Paşa (Has), II. Bayezid'in lalalarındandı (Taş, 2014: 147). Uzunçarşılı'nın Şehinşah için verdiği bu bilgi II. Bayezid ile ilgili olmalıdır. Lala, uygunsuz iş yapanları engelleyerek işini doğru yapmalıdır. Yine gelir ve gider dengesini ayarlamalıdır (BOA, TSMA.e. 452/24, 1588/1). Lalaların uygunsuz hareketleri olursa şehzadeler uyarılmıştır. Şehinşah'a gönderilen emirde; haslarına dair hükümleri defterdarın yazacağı ve 24 akçe rüsumun defterdara ait olduğu hatırlatılarak *tarih akçesi* adıyla lalanın aldığı 12 akçenin bidat olduğundan aldırılmaması istenmiştir (Emecen & Şahin, 2021: 308-309).

1483'teki karışıklıklar üzerine Şehinşah'ın, beylerbeyi Karagöz Paşa'yı göndermesinden (İbn Kemâl, 1997: 52-53) hareketle lalası olduğu söylenebilir. Karaman beylerbeyi Karagöz Paşa'nın yakalanarak hapsedilmesi için 26 Nisan-4 Mayıs 1486 tarihinde emir gönderilmiştir (BOA, TSMA.e. 747/4, 5592/). Buradan hareketle 1483-1486 yıllarında Karagöz Mehmed Paşa'nın, Karaman beylerbeyi (Reindl, 2014: 201) ve lalası olduğu söylenebilir.

Şehzade Şehinşah'ın lalalarından biri Hadım Yakub Paşa'dır. Aydın-ili sancakbeyi iken Şehinşah'a lala olmuştur (Göyünç, 1996: 132). Şehzadenin lalalığı öncesinde kapıcıbaşılık, miralemlik ve Şehzade Ahmed'in lalalığını da yapmıştır (Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi, 1997: 960-961). Yakub Paşa, Şehinşah'ın yanındaki görevinden sonra Bosna sancağına görevlendirilmiştir (Oruç bin Âdil, 2014: 136). 1486-1492 yıllarında Karaman beylerbeyi olduğu söylenir (Reindl, 2014: 258). Ondan sonra lalası Mustansiroğlu Mahmud Bey'dir. 13 Ocak 1489'da Hamid sancakbeyliğine atanmış, kendisine 451.735 akçelik has verilmiştir (Göyünç, 1996: 132; BOA, MAD.d. 17893: 256, 305). Karaman'da vali olan şehzadenin lalası iken azledilen bir şahıs arzında; altı aydır İstanbul'da perişan halde olduğunu ve kendisine yardım edilmesini istemiştir. Benden sonra gönderilen Saruca Paşa kulu Muslihiddin, Davud Paşa'ya gönderdiği üç mektupta beni buradan kurtarın derken bir yıl iki ay orada kaldığımda şehzade mektuplarında şükranlarını belirtirdi. Ben Karaman'a varınca şehzade ve

etrafındakiler, durumu sultana bildireyim diye gönderildiğimi düşündüklerinden hücum edemediler. Gelir, o yılın harcamasına hatta eski borca yetti. Şimdi Muslihiddin döneminde gider çok, gelir yok. Kimi ulufe, kimi yazlık kışlık ister. Muslihiddin, borç alsa bunun yarısını toplayamaz (BOA, TSMA.e. 452/24, 1588/1). 1496 yılına ait olduğu düşünülen arzda Davud Paşa adının geçmesi ve Karaman'da görev yapan şehzadeden bahsedilmesi, ismi bilinmeyen bir kişi ile Muslihiddin'in, Şehinşah'ın lalaları olduğuna işaret etmektedir.

Şehinşah'ın lalası Sinan Bey mektubunda, Karagöz'ün hisarda olanı iki katına sattığını bildirince azledilerek yerine İskender, 27 Haziran 1498 tarihinde, Niğde Kalesi dizdarı olarak atanmıştır. Anılan tarihte Şehinşah'ın lalasının Sinan Bey olduğu, idari ve ekonomik meselelerde lalanın etkin rol oynadığı anlaşılmaktadır. 12 Ocak 1501 tarihinde şehzadenin lalası Mustafa Bey iken bu tarihten önce ise Kemal Bey'di (BOA, MAD.d. 15287: 6, 12-13). Nisan 1504'te Şehinşah tarafından Bursa kadısına yazılan hükümde; Bursa Mizanı'ndan takdir olunan salyanesine emin olan Mustafa oğlu Cafer tarafından lalası Vezir Mustafa Paşa'nın oğluna iyi bir at bulup alması ve atın Hacı İskender ile gönderilmesi istenmiştir (Kepecioğlu, 2010b: 146). 909/1503-1504'te Şehinşah'ın eski lalası Mustafa Bey, Eğriboz mirlivası olmuştur (Gökbilgin, 2007: 471). Haziran 1504 tarihine kadar lalası olduğu söylenebilir. Şehinşah'ın lalası Ahmed'e gönderilen 5-14 Şubat 1505 tarihli hükümde; Atçeken taifesinden yurt yazılanlarla sipahi arasındaki anlaşmazlıkta deftere göre hareket edilmesinin emredilmesi (Emecen & Şahin, 2021: 324), Mustafa Bey'den sonra Ahmed'in görev yaptığını gösterir. 6 Aralık 1508 tarihinde de Şehinşah'ın lalası olan Ahmed Bey'den, 15 Mayıs 1509 tarihinde verilen inamda, *lala-yı köhne* ve Avlonya mirlivası (Gök, 2014: 872, 948) olarak bahsedilmesi, görevinin sona erdiğini göstermektedir. Şehinşah'ın lalası olan Haydar Bey ise Şahkulu isyanı sırasında şehit olmuştur (Hoca Sadettin Efendi, 1979b: 60-61). 1509'dan 1511'e kadar Haydar Bey, şehzadenin lalası olmalıdır.

Osman Çelebi, 17 Kasım 1488'de, Şehinşah maiyetinde *defterdar* olarak görev almıştır. Onun selefi ise Mustafa Çelebi'dir (Göyünc, 1996: 133; BOA, MAD.d. 567: 28-29). Verilen haslarla defterdarlık görevini yapacaktı. 18 Ekim 1488'de, Said-ili ve Akşehir köylerinden 40.296 akçe, Mustafa Bey tahvilinden Şehinşah'ın defterdarı Osman Çelebi'ye yazılmıştır (BOA, MAD.d. 17893: 181). "*İskender Bey veledi Feylesof defterdar-ı Sultan Şehinşah an tahvil-i İbrahim Çelebi veledi İshak Paşa*" ifadesinden anlaşıldığı üzere 11 Ekim 1497 tarihinde defterdarlık, İlgin zeametinden 56.296 akçelik timar ile görevi yürüten İbrahim Çelebi'den İskender Bey'e geçmiştir (BOA, MAD.d. 15287: 1). İskender'in timarı öncekilere göre az olduğundan ve geçimine yetmediğinden 25 Aralık 1498 tarihinde 8.000 akçe (BOA, MAD.d. 15287: 7) eklenmiştir. 1500'de, İskender Bey (Kepecioğlu, 2010b: 146) hâlâ görevdedir. 16. yüzyılın başlarında, Şehinşah'ın eski defterdarı olarak bahsedilen Hüseyin Bey, 1504'te Şehinşah'ın oğlu Mehmed'in lalalığına tayin edilmiştir (Göyünc, 1996: 133; Gökbilgin, 2007: 472). Aynı tarihte İshak Paşa oğlu Şadi Bey, Şehzade Şehinşah'ın defterdarıdır (Gökbilgin, 2007: 472; Gök, 2014: 170; Reindl, 2014: 178-179). Şehinşah, 1508'de gönderdiği bir hükümde eski defterdarı Abdullah oğlu Hamza Ağa'ya olan borcunun 1507 salyanesinden ödenmesini istemiştir (Kepecioğlu, 2010b: 146) ki defterdarlarından birinin de Hamza Ağa olduğu anlaşılmaktadır. 19 Şubat 1508 tarihinde, İbrahim Çelebi bin Mevlâna Fenari ve 21 Haziran 1508 tarihinde ise Haydar Çelebi, Şehinşah'ın defterdarı (Gök, 2014: 738, 788) olarak anılmıştır.

Şehzade Şehinşah'ın *nişancısı*, 20 Ocak 1489 tarihinde, 21.515 akçe timar ile Hüsrev Çelebi tahvilinden Bali Bey'di (BOA, MAD.d. 17893: 264; Göyünç, 1996: 133). Bali Bey'den önceki nişancısı, Hüsrev Çelebi'ydi. 1 Ekim 1505 tarihinde kendisine hediye verilen Sinan Bey (Gök, 2014: 402) şehzadenin nişancısıdır. Nişancıların oğullarına da timar verilmiştir (Çiftçi, 2019: 129-130; BOA, TT.d. 58: 29, 60). Şehinşah'ın nişancılarından Hasan Bey'in oğlu Latif ile Sinan Bey'in oğlu Ebubekir bu minvaldendi (Erdoğru, 2006: 87; BOA, TT.d. 58: 60). Buradan hareketle nişancılarından biri, Hasan Bey'di. Bir diğer nişancısı Rüstem Bey oğlu Hızır Bey'di (Kepecioğlu, 2010b: 145-146). Şehinşah'ın nişancısı olan Timurtaş oğlu Davud Bey, şehzade vefat ettikten sonra bir hükümlle, 35.490 akçelik zeamete çıkmıştır (Erdoğru, 2006: 87; Çiftçi, 2019: 193). Şehzadenin ölümünden sonra, 1516 yılında, onun tevkii olduğu belirtilen Hacı Sinan Bey'e 41.218 akçe zeamet verilmiştir (BOA, TT.d. 58: 208).

Kapıcıbaşı olarak Seydi Gazi veled-i Kara Hamza, Kasım, Hacı Sinan, Mehmed Ağa ve Hamza (Çiftçi, 2019: 124, 134, 144, 317) isimleri tespit edilmiştir. Hamza 20.430 ve Mehmed Ağa 20.221 akçe zeamet tasarruf etmiştir (BOA, TT.d. 58: 59, 209). Kapıcıbaşı olanlar zeamet tasarruf etmiştir. 1512 yılında Şehinşah'ın kapıcıbaşı olan İlyas Bey ve Bayezid Çelebi'ye günlük 40 akçe yazılmıştır (BOA, TSMA.d. 2921, v. 2b.).

Mirahur, saray hayvanlarına ve bunların takımlarıyla hayvan yetiştirmekle ilgilenirdi (Uzunçarşılı, 1988: 488). 5 Mayıs 1489 tarihinde, Şehzade Şehinşah'ın emir-i ahuru Musa Bey, Hamid sancağı Ağlasun nahiyesinden 21.194 akçe zeamet tasarruf etmekteydi (BOA, MAD.d. 17893: 371). 1516 yılında Şehinşah'ın mirahuru Kasım'a, Aladağ'a bağlı Pirlavganda'dan 37.120 akçe zeamet yazılmıştır (BOA, TT.d. 58: 28). 13 Kasım 1499 tarihinde, Sinan Bey 28.042 (BOA, MAD.d. 15287: 7) ve Hüseyin Bey 35.733 akçe zeametle şehzadenin *miralemidir* (BOA, TT.d. 392: 106; Çiftçi, 2019: 193). 1512 yılında, Hüseyin Bey'in günlük 40 akçe ücreti vardı (BOA, TSMA.d. 2921, v. 2b.).

Sipahi Oğlanlar Ağası olarak Piri (Erdoğru, 2006: 90; Uluçay, 2007: 98) şehzadenin yanındaki görevlilerdendi. Kethüda-i sipahiyandan Mahmud 7.220 akçe ve Kemal 7.840 akçe timar tasarruf etmişlerdi (BOA, TT.d. 58: 61, 98). Mahmud, Atmaca ve İbrahim, Şehinşah'ın sipahi oğlanlar kethüdası olduğundan timara çıkmıştır (Çiftçi, 2019: 179, 182, 184). Şehzadenin *silahdarbaşı* ve silahdar kethüdasına da timarlar verildi. Yunus Kethüda, şehzadenin silahdarbaşı ve Bostani Mustafa ile Yağmur Kethüda silahdar kethüdası idi (Erdoğru, 2006: 88; BOA, TT.d. 58: 101). Yine Ali silahdarlarından (Çiftçi, 2019: 237). Şehzade Şehinşah'ın *garip yiğitler ağası* olan Hacı Sinan 12.867 akçe ve 12.450 akçe olmak üzere zeamet tasarruf etmekteydi. Hacı Hayreddin de aynı görevi yapmıştır (BOA, TT.d. 58: 29, 236; Çiftçi, 2019: 129, 130, 170). Garipler kethüdası olan Sarraf'a günlük sekiz akçe yazılmıştır (BOA, TSMA.d. 2921, v. 13b.).

Şehzadenin ekmekçisi (*habbaz*) Ahmed'e Huğlu ve Aliköyü timar olarak verilmişti (Erdoğru, 2006: 87). Şehinşah'ın baş terzisi (*ser-hayyatin*) Mahmud 5.505; şehzadenin terzilerinden Yusuf 1.425, şehzadenin aşçıbaşı (*ser-tabbahin*) İlyas 6.035 ve 1.427; aşçılarından Seydi 2.025 akçe timara sahipti (BOA, TT.d. 58: 102, 105, 193, 284, 288). 1512 yılında Şehinşah'ın *saracı* olan Ferhad'a günlük 11 ve İlyas'a sekiz akçe yazılmıştır (BOA, TSMA.d. 2921, v. 4b, 13b). Has ahıra ait eğer, koşum takımlarını yapan hassa saraçları (Uzunçarşılı, 1988: 492-493) ile aynı işi yapmış olmalıdırlar. Şehzade Şehinşah'ın *mehter*lerinden Mustafa 5.208, Çerkes Hamza 2.704, Ergaib 2.549 ve Ali 3.350 akçe timar tasarruf etmiştir. Şehinşah'ın *sekbanbaşı* olup

zeametinin yarısı önceden elinde olan İlyas'a 13.836 akçe yazılmıştır (BOA, TT.d. 58: 30, 119, 126, 196, 201). Şehzadenin *çavuşbaşı* olarak görev yapan Mustafa ve Hüseyin de timara çıkmıştır (Çiftçi, 2019: 257; BOA, TT.d. 58: 358). Yine Bali ve Mustafa çavuşlarından idi (Çiftçi, 2019: 226, 227). Şehzadenin tespit edilen *gulamları* Hacı Ali 2.800, İskender 2.906, diğer İskender 2.772 ve Kasım 2.904 akçe timar tasarruf etmiştir (BOA, TT.d. 58: 34, 118, 120, 186). 1516 tarihli defterde, 5.510 akçelik timarı olan Hayreddin şehzadenin gulamıdır (Yörük, 2005: 231). Şehzadenin *ulufecilerinden* Ali Bali, Piri ve Ahmed Çelebi'nin de timarları vardı (BOA, TT.d. 58: 39, 129; Erdoğan, 2006: 89).

Dariüssaade ağası Hamza Ağa (Kepecioğlu, 2010b: 146) iken *cebecibaşısı* Levni idi. Şehinşah'ın *ser-zevvakini* Hüseyin 6.120, *ser-ağcaciyanı* Bali 3.543 ve *ser-balabanciyani* Ahmed yarısı önceden elinde olmakla birlikte 5.280 akçe timara sahipti (BOA, TT.d. 58: 130, 150, 163, 184, 215). Şehinşah'ın divanındaki *kâtipler* Katib Yahya ile Mehmed Kâtip'ti. Şehinşah'ın *mirabı* İskender, *müteferrikası* Laçın-oğlu Mahmud, *odabaşı* Süleyman (Çiftçi, 2019: 173, 203, 255; Erdoğan, 2006: 89-90), *arpa emini* Yusuf, *müteferrika* Mahmud, Solak Bahşi idi. Bunlar, Şehinşah ölünce oğlu Mehmed'le kalmışlardı (Uluçay, 2007: 98). Şehzade Şehinşah'ın *casusları* Meydanî, Celebverdi, Bekir ve İlyas'tı (Gök, 2014: 116, 633, 666, 923). 1512 yılına ait mevacic defterinde Şehinşah ve oğlunun adamları *cemâ'at-i merdümân-i Şehinşah Bey ve veledes* başlığıyla kaydedilmiştir². Şehinşah, 1501 ve 1511 isyanlarını merkezin desteği olmadan bastıramamıştır. Dolayısıyla şehzadelerin güçlerinin sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Zira bu isyanları bastırarak gücü olsaydı, sancakbeyi ve beylerbeyi desteği olmadan, merkeze isyan edecek güçleri de olacağından çok fazla asker verilmemiş olmalıdır. Bu görevliler dışında şehzadenin yanında dikkat çeken kişiler de vardır. Eflak voyvodası ölünce yerine getirilen Kazıklı Voyvodoğlu, Şehzade Şehinşah hizmetinde bulunmuştur (İbn Kemâl, 1997: 263). Şehzade, Konya'da Mevlâna Mehmed Çelebi bin Sarı Sinan'dan ders almıştır (Kepecioğlu, 2010b: 145). Yine hocası olan Mevlâna Bedreddin bin Veysel'e 2.000 akçe ve cübbe, 23 Nisan 1504'te verilmiştir (Gök, 2014: 221).

Sancağa çıkan bütün şehzadelerin yanında benzer şekilde görevliler vardı. 1541 yılında Şehzade Mehmed'in birun halkının sayısını 552 olarak veren Kunt (1999: 37) bu rakamın olağan olduğunu, bu sayıya harem ve enderun halkını da eklemek gerektiğini belirtir.

² Yunus ser-silahdârân 25, Hacı İskender 26, Süleyman ser-'ulüfeciyan 21, Sinan ser-gurebâ 21, Mustafa ser-çavuşân 27, Fethî ser-zağraciyan 17, Ali ser-balabanciyân 13, Mahmud ser-hayyatın 11, Ayas kethüda-i sipahiyân 10, İsmail kethüdâ-i sipahiyân-ı diğer 11, Ali kethüda-i silahdarân 11, Musa kethüda-i çasnigirân 10, Ahmed bin Ali sipah-ı müteferrika 15, Mehmed Kadı 15, Şihabeddin bin Aşık Paşa 12, Sefer Şah birâdereş 10, Mahmud birader-i Şemseddin 10, Genç Arslan veledes 10, Hacı Sinan kethüda-i ahur 10, Sefer Şah bin Abdullah 10, Piri veled-i Hızır Bey 15, Mahmud biraderes 12, Yusuf kethüda-i zevvakın 10, Mustafa ağa-i müteferrika 10, Hasan ... 11, Sevindik bin Şah Kubad 11, Ferruh Çavuş 11, Hamza ser-bevvabın 16, Yusuf ser-bevvabın 16, Hacı emir-i ahur 16, Hüseyin ser-zevvakın 17, Hürrem ser-ebnâ-i sipahiyân 15, Himmet ser-silahdarân 15, Rüstem ser-'ulüfeciyan 12, Murad ser-çavuşân 13, Mahmud ser-solakân 11, Mustafa bin Sinan 17, Yahya veled-i defterdar 15, Korkmaz 11, Mehammed 12, Ahmed 12, Cafer divane 11, Emin bin Düzkara 11, Kara Ahmed 11, Kasım Çavuş 11, Veli biraderes 10, Yusuf 8. Yekûn 47 neferan. Fi yevm 641 kırk yedi nefer, altı yüz kırk bir akçe yevmiyeleri vardır (BOA, TSMA.d. 2921, v. 7b). Cemaat-i sipahiyân başlığı altında Şehinşah'ın 20 adamı yazılmıştır. Cafer, Musa, Hızır, Kasım, Hasan, Cafer, Mehmed, İne Bey ve İbrahim şehzadenin zevvakıydı. Hasan ise kethüdâ-i zevvakın idi. Günlük ücretleri ile bazılarının doğum yerleri yazılan 12 adamı daha vardır. 'an merdümân-ı Şehinşâh Bey ve veledes başlığında 54 nefere 440 akçe ve merdümân-ı Şehinşâh Bey ve veledes başlığında 78 nefere 441 akçe yevmiye kaydedilmiştir. *Karamâniyan* başlığında İbrahim merdüm-i Şehinşah Bey 6, İbrahim m Şehinşah Bey 8 ve *veledân-i kûl ve gayruhâ* İskender silahdar-ı Şehinşah Bey 8 isimleri vardır (BOA, TSMA.d. 2921, v. 5b-6b, 11b-17b). Bunlar dışında da şehzadenin adamları varken bazı isimler mükerrer yazılmıştır.

Buradan hareketle merkezden getirilenlerin sayısı hakkında bir fikir sahibi olunabilir. Şehzadenin kapı halkı içerisinde görev yaptığı yerdeki kişilerin katılımıyla bu rakamın biraz arttığı söylenebilir. Şehinşah'ın mücadeleye girmesi halinde en büyük destekçileri sayılan bu görevlilerdi. Zira Şehinşah, Bayezid'in hayatta kalan oğulları arasında en büyük oğlu olması dolayısıyla taht için güçlü isim olabilirdi. Bir veliaht (Ahmed), bir savaşçı (Selim), bir şair (Korkut) ve yaşça büyük (Şehinşah) kardeşler arasında Şehinşah, geri planda kalmıştır. Şehinşah'ın mücadeleye katılmaması, kenarda bekleyerek duruma göre hareket etmek istediği şeklinde de değerlendirilebilir. Zira şehzade olması hasebiyle potansiyel aday olan Şehinşah, tahta gelemediği zaman başına gelecekleri biliyordu. Onun böyle bir talebi yoksa bile etrafında *mansib* bekleyen kişilerin aynı düşüncede olmadığı rahatlıkla söylenebilir. Bu görevlileri etrafında toplayan birinin böyle bir düşüncesi olmadığı da söylenemez. Şehinşah ölünce adamlarının Selim'in tarafına geçmesi, ikbal ya da intikam isteğinin kanıtıdır. Yine Şehinşah adına bir kanun kitabının kaleme alınması, şehzadenin o dönemde taht adayı olarak algılandığını gösterebilir. Eserin yazarı, Şehzade Şehinşah üzerinden Osmanlı emperyal imajını idealize etmek ve Osmanlı padişahlarının Müslüman dünya liderliğini kanıtlamak istemişti (Genç, 2019: 243).

Şehinşah, hamî rolüyle yazarları da desteklemiştir. Matbaanın geniş kitlelere okuma imkânı verdiği, böylece edebî ve ilmî eserlerin, yazarına geçimi için yeterince gelir kaynağı sağladığı dönem gelinceye kadar, bilgin ve sanatkâr, hükümdarın ve seçkin sınıfın desteğine muhtaçtı. Patron için şöhretini ve mevkiini yüceltmek, kul için hayatta kalmak, ilerlemek için bu bağlılık esastı (İnalçık, 2015: 7, 14). Bu açıdan İdris-i Bidlîsî, hamî bulmak adına Şehinşah'a da eser takdim etmişti. İdris-i Bidlîsî, *Kanun-ı Şehinşâh* adlı eserini Bayezid'in oğlu Şehinşah'a yazdığını şu satırlarla açıklar; "*Osmanlı hanedanının haleflerinin en büyüğüne yani cömert huylu padişah, kayserlik tahtının irsî varisi, lütfu ve cömertliği dilden dile dolaşan, merhameti kalplerde iz bırakan, kimsesizlerin koruyucusuna [Şehzade Şehinşah] sena [takdim etmek] lazım geldi*". İnam kayıtlarına göre eser, 1508 ya da 1509 yılından birinde kaleme alınmıştır (Genç, 2019: 240, 242). Hem II. Bayezid'e hem de şehzadelere eserler sunan İdris-i Bidlîsî'ye patronaj ilişkileri ile dönemin şartları içerisinde bütün açılardan bakmak gerekir (Genç, 2019).

Şehzade Şehinşah'ın Faaliyetleri

Kasım Bey öldükten sonra ortaya çıkan Turgutlular, Karaman diyarında karışıklık çıkarınca Şehzade Şehinşah, beylerbeyi Karagöz Bey'i gönderdi ve Turgutoğlu mağlup edildi (İbn Kemâl, 1997: 52-53). 1485 yılındaki mücadelelerde yenilen Turgutoğlu Mahmud Bey, 1486'da Memluklerin desteğiyle yeniden faaliyete başladı. Turgutoğlu Mahmud Bey, etrafının sarılacağını anladığından Halep'e kaçtı. İsyancıların büyük kısmı öldürüldü (Tansel, 1966: 120-122). Şehzade Ahmed mektubunda; *İbn Turgud'*un geleceği haberinin Karaman diyarına sıkıntı verdiğini, gerekli tedbirlerin alındığını söyler (BOA, TSMA.e. 592/6, 3288/1). Veziriazam Davud Paşa arzında; Bulgardağı'ndaki kalelerin ihtiyaçlarının karşılandığını belirtmiştir. Ona göre Külek Kalesi, yol ağzında Tarsus'a ve Varsak'a yakın ve çetin bir yerdedir. Kalenin tamire ihtiyacı olduğundan adamlar konulmuştur. Turgutoğlu üzerine gidilerek üç taraftan kuşatılacak, Bulgar'dan aşağı Varsak'a sürüp ay sonuna kadar Konya'ya çıkılacaktı (BOA, TSMA.e. 756/98, 6370/1). 1488'de hudut hakkında istenen bilgilere karşılık Veziriazam Hadım Ali Paşa, kendisinin Karaman'da kaldığını ve Karagöz Paşa'yı o tarafların durumunu öğrenmek için Alaüddeve'ye gönderdiğini bildirmiştir. Ermenek üzerine gelerek

Süleyman Bey'i kuşatan Turgutoğlu, Süleyman Bey'i hapsedmiştir. Ona göre, uyarı üzerine serbest bırakılmasına rağmen ibret için buna bir ceza verilmelidir (BOA, TSMA.e. 752/20, 5972/1).

Karaman'da ortaya çıkan isyan hareketine karşı Şehinşah'ın oğlu Beyşehir sancakbeyi Mehmed, babasının askerleri ve hassa askeriyle isyana karşı gelen Şehzade Ahmed'e katıldı. Ordunun öncülüğüne getirildi (Hoca Sadettin Efendi, 1979a: 319). Mehmed, kapıkulu ile Larend'e ye yaklaştığında asiler Taş-ili'ne kaçtılar (Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, 1989: 421). Daha sonra Karamanoğlu Mustafa Bey isyanına karşı Mesih Paşa hareket ettiğinde Şehinşah da destek olmuş (Oruç bin Âdil, 2014: 178) ve isyan hakkında merkezi bilgilendirmiştir (Emecen & Şahin, 2021: 132). Osmanlı kaynaklarında olmamakla birlikte Venedik kaynaklarına göre 1500 yılında isyancıların üzerlerine gelen Şehinşah'ı yendikleri (Fisher, 2014: 112) söylenir. Şehinşah'a gönderilen 7 Mayıs 1502 tarihli hükümde Erdebiloğlu halifelerinden kim varsa yakalayıp; eşi, oğlu ve kızı dâhil hepsinin gönderilmesi istenmiştir (Emecen & Şahin, 2021: 258). Venediklilere ait mektuplara göre, 1507 yılında, Anadolu şehirlerinin güvenliğini sağlamak adına Aksaray'da Şehinşah kumandasında on bin kişilik bir kuvvet bulunmaktaydı (Fisher, 2014: 117). Sufi'den kuşkulanan Türkler 1507'de harekete geçti ama iki gün boyunca Sufi'nin ordusuna yanaşmadı. Donado de Lezze bu bilgileri 1509 yılında Şehinşah'ın iki elçisinden öğrendiğini söylemektedir (Angiolello, 2011: 244).

1511'de Anadolu'da sufilerin önderlik ettiği ve desteklediği büyük bir ayaklanma çıktı. Karamanlı önderlerin birçoğu da herhalde dinî inanışlarından çok siyasi nedenlerle buna katıldı. Daha önce de Şehinşah'ın Konya'da ölmesiyle bunlar ayaklanmış ama bir başarı kazanamamışlardı (Fisher, 2014: 119). Fisher, Şehinşah'ın isyandan önce öldüğünü söylemekle hata etmiştir. Veziriazam Hadım Ali Paşa, Şehinşah'ın oğlu Mehmed ve Şehzade Ahmed ile oğlu Osman bunları tenkile memur edildiler (Uzunçarşılı, 1998: 230-231). Şahkulu, hükümet kuvvetlerinin üzerine geldiğini işitince istikamet değiştirerek müttefiki Şehzade Şehinşah'ın hâkim olduğu Konya'yı almaya karar verdi (Uluçay, 2007: 53.). Fisher, Şahkulu Konya'yı almaya çalıştığında, Alemşah ve Şehinşah'ın oğulları Orhan ve Mehmed tarafından savunulduğunu söyleyerek farklı bilgi verir (Fisher, 2014: 119). Kızılkaya isimli yerde asiler savunmaya geçti. Bölgenin bir yanı olması hasebiyle korunma işi Şehinşah'ın lalası Haydar Bey'e bırakıldı (Hoca Sadettin Efendi, 1979b: 60). Kızılbaşların diğer tarafı da Şehzade Ahmed ve Ali Paşa kuvvetleriyle sarılmıştı. 38 gün süren kuşatma esnasında Kızılbaşlara hücum edilmemesi ilginçtir. Ali Paşa, kuşatıldıkları için teslim olmaktan başka çareleri olmadığını düşünmüş olabilir. Şehzade Ahmed'in de hükümdarlığını sağlamaktan başka işle meşgul olmadığı söylenebilir (Tansel, 1966: 254). Karaman yolunda bir gedik bulan isyancılar, Haydar Bey'i şehit ettikten sonra Kayseri üzerinden Sivas'a yöneldiler (Hoca Sadettin Efendi, 1979b: 61). Bu esnada asileri tenkil etmek yerine "saltanat bana verilmiştir" diyerek yeniçerilerden biat etmelerini isteyen Şehzade Ahmed, talebi reddedilince sancağına çekildi. Ali Paşa isyancılara yetişmesine rağmen Karaman sipahilerinin harpten çekilmesiyle zor durumda kaldı. Şahkulu bir ok isabetiyle ölürken kalan kuvvetleri İran'a yöneldiler. Emrindeki 500 süvariden 100 kişi kalan Ali Paşa, 2 Temmuz 1511 tarihinde şehit düştü. Onun maktul düştüğü gün Şehzade Şehinşah da Konya'da vefat etmiştir (Uzunçarşılı, 1998: 231; Uzunçarşılı, 2012a: 181). Şahkulu isyanı, Korkut'un sancağını terk etmesiyle ortaya çıkan, Ahmed'in yeniçerilerden itaat istemesiyle gözden düşmesine neden olan, isyanı bastırmaya gelen

veziriazamın öldüğü gün Şehinşah'ın öldürülmesine neden olan ve Selim'in önünü açan ve şehzadeler arasındaki taht kavgalarını alevlendiren bir özelliğe sahiptir. Dolayısıyla isyan, sultan dâhil bütün şehzadeleri etkileyen bir domino etkisi yaratmıştır.

Şehinşah'ın ölümü üzerine oğlu Mehmed'e babasının görevi verildi (Kreutel, 1997: 46; Fisher, 2014: 129). Mehmed'i kendisine tabi eylemek isteyen Şehzade Ahmed, padişahın reddetmesine rağmen dikkate almadı. Mehmed amcasının gelmesi üzerine dedesine nasıl hareket edeceğini sorduğunda, kaleye sığınıp itaat etmemesi ve mücadele etmesi istendi. Yardım edileceği söylenmesine rağmen birkaç gün dayanabilen şehzade anlaşmaya razı olmuştur. Bu durumdan huzursuz olan kapıkulları, olayı isyan olarak değerlendirdiler (Keskin, 1998: 131, 137-138). Konya'yı ele geçirince hükümdar gibi davranmaya başlayan Ahmed'in hareketleri onu gözden düşürdü (Tansel, 1966: 293).

Şehzadenin Ölümü

Şehzade Şehinşah'ın ölüm tarihi, annesinin 10 Rebiülahir 917/7 Temmuz 1511 tarihli mektubunda "*pâdişâhın hâlis ve muhlis bendesi oğlum Sultân Şehinşâh tâb-serâhu muhibbinizin rûhu pâkî-cû bülbül kafes hâkiden gülistân-ı rızvâna ve gülşen-i habbâna yâ eyyetühe'n-nefsü'l-mütme'inne hitâbıyla bu rebî'u'l-âhir ayunun beşinci gicesi intikâl-i âhiret idüp*" (BOA, TSMA.e. 566/6 (3058/1); Uluçay, 2012b: 25) ifadesiyle belirttiği üzere 5 Rebiülahir 917/2 Temmuz 1511 olarak kabul edilmektedir (Alderson, t.y., 64; Öztuna, 2005: 148; Uzunçarşılı, 1998: 238; Uluçay, 2012b: 25). Angiolello ve Jorga'nın Şehinşah'ın 1510'da öldüğü bilgisi, doğru değildir (Angiolello, 2011: 245; Jorga, 2009: 261). Taziye için gönderilenler de tarihi teyit etmektedir. 16 Temmuz 1511 ve Eylül 1511 tarihlerinde Şehinşah taziyesi için gönderilenler yanında annesine 4 Ekim 1511 tarihinde 50.000 akçe verilmiştir (Gök, 2014: 1300, 1322, 1341). Şehinşah'ın cenazesi Konya'dan kalabalık maiyeti ile Bursa'ya götürülerek defnedildi. Şehinşah'ın annesi mektubunda "*ziyâde hasret ve firâk buna sultân babasının mübârek cemâlin görüp andan intikâl-i ahiret itmedi ki murâd-ı a'lâ ve maksad-ı aksâsı idi bu cihândan nâ-murâd ve külli ümûdinden yâd gitdi*" diyerek ağlamaktan hallerinin harap olduğunu dile getirmiştir (BOA, TSMA.e. 566/6, 3058/1).

Şehzadenin ölüm nedenine dair farklı fikirler, meselenin hallini güçleştirmektedir. Haniwaldanus Anonimi'ne göre nikris olan Bayezid'e, oğulları itaatsizlik ederek isyana kalkıştılar. Oğullarının entrikalarını öğrenen Bayezid; Şehinşah ve Mehmed'i boğdurdu (Kreutel, 1997: 46). Alderson da asi oğulun öldürüldüğünü belirtir (Alderson, t.y., 64). Ancak buna dair kanıt yoktur. Bu görüşleri çürütmek kolaydır. Zira Şehinşah, hiç isyan etmemiştir. Mehmed'in ölüm tarihi de daha öncedir. Venedik raporlarına göre şehzadenin ölümü hakkında bilgi veren Fisher, kalan dört oğulun en büyüğü olup bacağı sakat olduğundan aday olarak düşünülmeyen Şehin, 1510'da kendini denize atarak intihar etti (Fisher, 2014: 129) demiştir. Ancak Şehzade 1511 yılında Konya'da öl(dürül)düğünden bu iddia kabul edilemez. İshak bin İbrahim, *müeddib-i kazâ ve kader* diyerek şehzadenin ölümünü, dünyanın oyun ve eğlence hayatı olduğunu, şehzadenin taç hevesinin ölümüyle bittiğini belirtir (Keskin, 1998: 90-91). Yine Şehinşah'ın eceliyle öldüğü rivayet edilir (Danışmend, 2011: 470).

Taht kavgası sırasında, çok sayıda askerî sınıf mensubu Kızılbaş hareketini politik amaçlarına ulaşmak için manivela olarak kullanmak istedi ve bu amaçla Kızılbaş halifeleri ile gizli veya açık ilişki kurdu. Bu süreçte muhtemelen bazıları da Kızılbaş ideolojisini gönülden benimsemişti. Ahmed'in oğlu Murad Tac-ı Haydari giyip Kızılbaş olmuştu (Yıldırım, 2021:

339). Şah İsmail, Bayezid'in ölümünden sonra Selim'in rakiplerine destek verdi. İlk başta hukuki veliaht Şehzade Ahmed'i, onun öldürülmesinden sonra oğlu Murad'ı teşvik etti; ama Murad etrafında beklenen kenetlenme olmayınca plandan vazgeçildi (Savory, 2021: 43). Murad'a dair kaynaklarda bu bilgi verilirken Şehinşah'a dair net bir şey söylemek zordur.

Şehinşah'ın Şah İsmail ve Şahkulu ile bağlantısı tarihçilerin üzerinde durduğu konulardandır. Uzunçarşılı, saltanat mücadelesine kalkışmayan Şehinşah'ın, Şah İsmail ile haberleştiğini ve Anadolu'da şahın en mutemet adamı (Uzunçarşılı, 1998: 238) olduğunu söyler. Bazı şehzadelerin cemiyetlerine adamlar yerleştiren Şah İsmail, onlarla mektuplaşmaya başlamıştı. Memluklerin Divriği naibi Mamay tarafından asılları Memluk sultanına ve suretleri Dulkadiroğlu Alaüddevle Bey'e yollanan mektupta: Şah İsmail'in iki adamı ile Şehinşah'ın adamında mektuplar ele geçirildiği belirtilmiştir³ (Uzunçarşılı, 1998: 254). Allouche de benzer şekilde 1510 yılında Şah İsmail'den ve Diyarbakır'ın Safevi valisi Han Muhammed Ustaclu'dan giden iki mesaja dikkat çekerek Şehinşah'ın Kızılbaş inancına olan sadakati, Haydar Paşa tarafından gönderilen bir mektupla da teyit edilmiştir (Allouche, 2001: 101) der. Şehzade ile Şah İsmail ve Ustacluğlu arasında haber getirip götürülen bu insanlar, ellerindeki mektuplar ile birlikte Hayır Bey'e gönderildi. O da mektuplar ile Şehinşah'ın habercisini Şehzade Ahmed vasıtasıyla padişaha yolladı (Tansel, 1966: 239). Şehinşah'ın taht için bir gayret sarf ettiği açık olarak bilinmemekle birlikte, Şahkulu ile iş birliği ettiğine dair delillerden biri lalası Haydar Paşa'nın padişaha sunduğu arizadır (Uluçay, 2014: 62). Haydar Paşa, acele yardım edilmesini isteyerek; "*memleket-i Karaman heman elden çıkmıştır. Bir an ve bir lâhza tevakkuf caiz değildir*" (BOA, TSMA.e. 747/2, 5590/1; Uluçay, 2007: 52) demiştir. Haydar Paşa mektubunda iddia şudur:

Fenayî ve Dellâk İbrahim dimekle ma'rûf mezhebsiz mülhidler ve müfsidler ve kâfirün-i eşeddler şehzâde hazretlerini bi'l-küllîye idlâl idüb tarîkden ve tabî'atden çıkardılar hatta bir derecedir ki 'an-karîbü'z-zaman mahzûlîn ve mel'ûnîn Kızılbaş cemâ'atinin hazelehümullâh-ı te'âlâ ve şehzâdenin ittifakları bunun üzerine olmuştur ki şehzâde anlara yahud anlar şehzâdeye mülâkât olalar (BOA, TSMA.e. 747/2, 5590/1).

Bunun üzerine Şehzade Ahmed ve Hadım Ali Paşa, Şahkulu'nu takip ettiklerinden şehir düşmemiş ancak Şehzade Ahmed Konya civarından ayrılmamıştır. Hadım Ali Paşa'nın şehit olduğu günün gecesinde Şehinşah da ölmüştür. Haydar Paşa'nın arzı ve sadrazamın ölümü düşünülünce eceliyle mi yoksa Şehzade Ahmed'in tertibiyle mi öldüğü şüphelidir (Uluçay, 1959: 116-117). Şehinşah'tan sonra paşanın ölüm haberinin geldiği belirtilir (Hoca Sadettin Efendi, 1979b: 69; Keskin, 1998: 91). Ancak genel olarak Ali Paşa'nın önce öldüğü kabul edilir. Aynı günde gerçekleşmesi, insanda bu ölümün normal olmadığı, zehirle veya başka bir şekilde öldürüldüğü kanaatini uyandırmaktadır (Uluçay, 2014: 62-63). Şehzade Şehinşah, Şahkulu'nun müttefiki (Uluçay, 2007: 53) ya da sempatizanı (Çıpa, 2013: 186) olarak anılmıştır. Şeytankulu üzerine gitmekte olan Sadrazam Ali Paşa mektubunda: Karaman'da olan şehzade, şimdilik bizim taraftadır. Ancak Şehzade Ahmed'in Eskişehir'e gelmesinden birtakım vehimlere düştüğü anlaşılıyor. Bu sebeple lalası Haydar Paşa'nın yanındaki kapı halkını

³ Bundan akdem Erdebil oğlunun ve Mehmed Ustaclu'nun iki nefer kâsıdları hazret-i şehzâde-i 'âlemyân Celâlü'd-devletü ve'd-dîn Şehinşâh Beg kâsıdıyla ellerinde mükâtebat ve merâsim olup Divriği vilâyetinden geçerken bu bende-i muhlis tutup habs idüp ba'zı mektûbları Haleb melikü'l-ümerâsına irsâl olundu öyle olsa zât-ı şerîfleri ile iktizâ etti ki mükâtebât-ı mezkûre sultân-ı Mısır nasrahullahu hizmetine techîz olunup sûretleri yazılıp bu bendenin ademişiyle hidmet-i şerîfe irsâl olundu (BOA, TSMA.e. 749/58, 5812/1; Uzunçarşılı, 1998: 254).

getirmekle birlikte bütün Karaman askerinin de yanına gönderilmesini emretmiştir. Onun kötü hayalleri Haydar Paşa'nın mektubundan anlaşılmaktadır. Şah İsmail'in ordusundan yakalanan iki esiri serbest bırakan Şehinşah'ın vaziyetini görmek üzere Haydar Paşa'yı yanındaki askerle Konya'ya gönderdiğini belirterek şehzade hakkında ne şekilde hareket olunacağına bildirilmesini istiyordu⁴ (Tansel, 1966: 238). Elde şehzadenin ittifak ettiğine dair üç belge vardır: Haydar Paşa, Ali Paşa ve Memluklerin suretlerini gönderdikleri mektup. Sonuncusu istenildiği gibi yazılacağı için delil olarak saymak doğru değildir. Zira Hayır Bey ile yapılacak bir anlaşma ile manipüle edilme ihtimali vardır. Şehzade Ahmed kanalıyla gönderilmesi de şüpheleri artırmaktadır. 1510 yılına kadar şehzadeye dair bu iddialar ortada yokken birden bunların ortaya çıkması ve şehzadeler arasındaki mücadelenin hız kazandığı zamanlarda olması şüpheyi pekiştirmektedir. Ali Paşa, açıktan Şehzade Ahmed yanlısıdır. Dolayısıyla onun sözlerine ihtiyatlı yaklaşmak gerekir. Yine Haydar Paşa'nın Ali Paşa ile hareket ettiği ve Şehinşah'ın da hiçbir harekette bulunmadığı hesaba katılırsa bunun bir komplo olabileceği ihtimali de değerlendirilmelidir. Zira veziriazam ile aynı gün öl(dürül)mesinin başka bir açıklaması da yoktur. İleride sorun çıkarması muhtemel şehzadenin Ahmed tarafından ortadan kaldırıldığı düşünülebilir. Zira en büyük destekçilerini kaybeden Ahmed hem onların intikamını almış hem de merkezle arasındaki bir engeli ortadan kaldırmıştır. Ayrıca bu oldubitti ile yaşça avantajlı rakibinden de kurtulmuştur. Ayrıca bütün bu hadiseler Şehzade Ahmed'in Konya'yı ele geçirebilmesi için gerekli koşulları oluşturmuştur. Eravcı'ya göre; taht mücadelelerinin hız kazandığı devirlerde şehzadeleri yıpratmaya dönük kirli bilgiler, propaganda aracı olarak kullanılabilmiştir. Kızılbaşların yayılma çabalarına bağlı olarak bunun üzerinden meşruiyet alanı oluşturmak isteyen Şehzade Ahmed ve taraftarlarının Konya'yı ele geçirmeye çalışmaları ihtimal dâhilindedir. Şehinşah, Ahmed'in bu alan genişletmeleriyle mücadele edecek ilk kişidir. Bu nedenle Ali Paşa, Şehzade Ahmed ve Haydar Bey'in bir komplo kurmaları ihtimal dâhilindedir (Eravcı, 2015: 197). Nitekim Şehinşah'ın oğlu Mehmed, Konya'da görevlendirildiğinde Ahmed, oraya saldırmıştır. Yine Şehinşah'ın ölümünden sonra görevlerinin oğlu Mehmed'e verilmesi, babası hakkındaki Kızılbaş iddiasının merkezde kabul görmediği şeklinde değerlendirilebilir. Zira sağlığında bölgede meydana gelen olayların tamamına oğlunu göndermiştir. Bir diğer husus Kızılbaş olduğuna dönük iddialar ortaya atıldığında ya da öldürüldüğünde merkezin ne yaptığına dair mevcut bilgiler yetersiz kalmaktadır. Bu değerlendirmeler ışığında Şehinşah'ın Kızılbaş olduğuna ya da olmadığına dair net bir şey söylemek zordur. Şehinşah, politik anlamda bir destek elde etmek ya da Kızılbaş öğretisini benimsemek isteyebilirdi. Bu görüşlerden Şah İsmail'den siyasi bir destek almak istemesi daha makul görünmektedir.

Genel olarak şehzadenin Konya'da vefat ettiği ve Bursa'ya nakledilerek Sultan Murad Türbesi'ne ya da civarına defnedildiği (Hoca Sadettin Efendi, 1979b: 110; Münecimbaş

⁴ Ali Paşa'ya göre durum şöyledir: "Şimdikihalde Karaman'da olan şehzâde hazretleri bu cânibden der-derya-yı hilâfet Sultan Ahmed tâle-bekâhû hazretleri gelmesiyle hayli muzdarib olub türlü türlü muhâlata-i evhâm itmekle evza'ı ve ahvâli mütegayyir olup mukaddemâ kendü kapusu halkını lalası Haydar Paşa yanından getürdüp kendü yanına almış sonra cümle Karaman 'askerin benüm huzûruma gönderesin ve illâ muhâlefet eyleyüp gelmezsen olan 'askeri varan kulum silahdârbaşına koşup gönderesin bu husûsda tekrâr hüküm varmalu olmaya deyü gönderdügü mektûbun sûretini Haydar Paşa kulunuz bu benzenize gönderdi ve bundan gayri kendünün zikr olan evhâmına müte'allik ta'yir-i vaz' idüb nice fâsid hayaller itdügü husûsda dahi Haydar Paşa kulunuz bir mektûb göndermişdir zikr olan mektûblar 'aynıyla 'atebe-i devlete irsâl olundu. Kızılbaş-ı mahzûl 'askerinden Karaman'da olan şehzâde hazretlerine bir iki dil getirmişler anları dahi koyuvirmiş deyü tahayyün eylediler" (BOA, TSMA.e. 756/1, 6276/1).

Ahmed Dede, t.y.: 441; Mehmed Süreyya, 1996: 43; Cezar, 2011: 697) bilgisi yeterli değildir. Zira birçok türbenin bulunduğu bir yerden bahsedilmektedir. Şehzade Ahmed Türbesi, Yavuz Sultan Selim tarafından kardeşi adına yaptırılmıştır. 18 Mayıs 1513 tarihli fermanda Ahmed, Şehinşah, Şehinşah'ın oğlu Mehmed ve Şehzade Korkut kabirleri üzerine türbe yapılmasını Bursa kadısına bildirmiştir (Yılmaz, 2015: 16). Konya'dan gönderdiği mektubunda annesi "... ben câriyesin ve oğlunu ve bunca nüfûsu ahrân ve gamum ve musîbet-i 'umûmla mağbûn ve mahzûn kodu... müstakilce türbe emr oluna ve bu fakîre câriyelerîçün sakfına ve merhamet bâbın meftûh dutup sevâb dü cihânü hâsıl ola..." diyerek bir türbe yapılmasını istemiştir (BOA, TSMA.e. 566/6, 3058/1). Baykal'a göre Mustafa-yı Cedid Türbesi'nde Kanuni'nin oğlu Mustafa, annesi Mahidevran, diğer oğlu Orhan, Bayezid'in oğlu Ahmed vardır. Sicillere göre ise Yavuz Sultan Selim'in, kardeşleri (Ahmed, Korkut, Şehinşah ve Şehinşah'ın oğlu Mehmed) için yaptırdığı türbeye, Kanuni'nin oğlu Mustafa sonradan gömülmüştür (Baykal, 1993: 41). Mehmed'in eşi, Şirin Hatun Türbesi'ndedir. Bu türbede Şirin Hatun'dan başka Abdullah'ın eşi Ferahşah ve kızı Aynışah Sultan'a ait sandukalar vardır (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 1983: 291; Baykal, 1993: 42). Nitekim 1582-1583 yıllarına ait hesaplarda " 'an cemâ'at-i eczahânân-ı türbe-i Sultân Ahmed ve Şehinşâh ve Sultân Ahmed neferan 15" (BOA, TSMA.d. 9407, v. 2a; BOA, TSMA.d. 7682, v. 2a) ifadesi aynı türbede olduklarına delil olarak gösterilebilir.

Şehzadenin ölümü üzerine mersiye yazan şairler olmuştur. Nitekim Hacı Ali, Şehdî ve Kâtibî mersiye (Gök, 2014: 1306, 1325, 1329) yazdıklarından dolayı hediye almışlardır. Bilinen diğer mersiyeler ise Lamii Çelebi ile Zatî'ye aittir. Lamii Çelebi, her bendinde altı beyit bulunan ve beş bentten oluşan mersiyede şu vasıta beytini kullanmıştır: "*Begler gelün figân idelüm şâhumuz kanı, Sultân-ı taht-ı Konya Şehinşâhumuz kanı*" (Hoca Sadettin Efendi, 1979b: 110; İsen, 1994: 265-266; Çelebioğlu, 1938: 989-990). Zâtî ise Şehinşah'ın ölümü üzerine beş bentten oluşan bir mersiye kaleme almıştır. 1543'te, bu mersiyeğe bir bent daha ekleyerek Şehzade Mehmed için küçük değişiklikler yaparak yeniden yazmıştır (Sona, 2017: 260, 273). Mersiyede dikkati çeken nokta şehzadelerin baba isimlerinin verilmesidir.

Sonuç

II. Bayezid ile Hüsnüşah Hatun'un oğlu olan Şehinşah, 1461 yılında Amasya'da doğmuştur. Annesinin menşesine dair mevcut iki görüşü destekleyen deliller olduğundan net bir şey söylemek zordur. Şehinşah'ın eşi Mükrime Hatun'du. Çocuklarına dair farklı görüşler olmakla birlikte Mehmed adlı oğlu ile ismi bilinmeyen bir kızı vardı.

Menteşe, Manisa ve Konya'da sancakbeyliği yapan Şehinşah'ın geliri, eyaletindeki haslardı. Konya'da görev yaparken haslarla birlikte Bursa Mizanı Mukataası'ndan da şehzadeye yıllık bir gelir tayin edilmiştir. Şehinşah'ın yanında merkezdekilerle benzer işleri yapan geniş bir görevli grubu vardı. Genelde şehzadenin özel işleriyle devlet işlerini yerine getiren kişilerdi. Bu görevliler yanında bölgeden de kapı halkı arasına girenler olmuştur. Merkezden gelenler ve taşradan katılanlarla çekirdek kadrosunu oluşturan şehzade, Karamanoğlu Mustafa ve Şahkulu isyanlarına tek başına karşı koyamamıştır. Bu durum merkezi idarenin kontrolü, şehzadelere bırakmadığını göstermektedir. Zira her iki isyana karşı veziriazamlar görevlendirilmiştir. Ancak uzun süre taşrada görev yapan bir şehzade olması hasebiyle kendisine bağlı bir kapı halkı oluşturmuştur.

Şehzade Şehinşah 2 Temmuz 1511 tarihinde ölmüştür. Ölümüne dair farklı görüşler olmakla birlikte Ali Paşa ile aynı günde ölmeleri, kuşkuları artırmaktadır. Yine şehzadeler arasındaki çekişmelerin hat safhaya çıktığı bir dönem olması bu ihtimali kuvvetlendirmektedir. Ölümünden sonra yerine oğlu görevlendirildiğinde, Şehzade Ahmed'in öncelikle onun üzerine gitmesi de bunu desteklemektedir. Mücadelede İstanbul ile aradaki engel, Konya'daki görevlidir. Yine Şehinşah'ın yaşça büyük olması da unutulmamalıdır.

Şehinşah hakkında; Mamay, Haydar Paşa ve Ali Paşa'nın mektuplarında Kızılbaşlığa temayülü olan bir şehzade profili çizilir. Modern tarihçiler de bu ifadeleri kullanarak bir hüküm vermişlerdir. Ancak bu ifadeleri şehzadeler arasındaki çekişmelere de yormak gerekir. Zira bu haberi merkeze bildiren kişilerin Ahmed taraftarı oldukları gözden kaçırılmamalıdır. Yine şehzadenin Şah İsmail ile mektuplaşması, onun Kızılbaşlığı yerine kendine siyasi destek sağlamak olarak yorumlanabilir. Nitekim Kanuni'nin oğlu Mustafa'ya ait olduğu iddia edilen mektup, şahtan siyasi destek alarak hükümdarlığı ele geçirmek istediğı şeklinde değerlendirilmiştir. Bazı verilere bakılarak bazı bilgilerin toptan kabul ya da ret edilemeyeceğı anlaşılmaktadır. Şehinşah ile ilgili ihtimaller, yeni bilgi ve belgelerle netleşecektir.

Kaynaklar

- Akdağ, M. (1995). *Türkiye'nin iktisadî ve içtimaî tarihi 1453-1559 II*. Cem Yayınevi.
- Akgündüz, A. (1990). *Osmanlı kanunnâmeleri ve hukukî tahlilleri II*. Kitap Yayınevi.
- Allouche, A. (2001). *Osmanlı-Safevî ilişkileri kökenleri ve gelişimi* (A. E. Dağ, Çev.). Anka Yayınları.
- Angiolello, G. M. (2011). *Fatih'in içoğlanı anlatıyor Fatih Sultan Mehmed* (P. Gökpar, Çev.). Profil Yayınları.
- Alderson, A. D. (t.y.). *Bütün yönleriyle Osmanlı hanedanı* (Ş. Severcan, Çev.). İz Yayıncılık.
- Aşıkpaşazâde. (1332). *Tevârih-i Âl-i Osmân: Aşıkpaşazâde tarihi*. Matbaa-i Âmire.
- Baykal, K. (1993). *Bursa ve anıtları*. T.A.Ç Vakfı Yayınları.
- BOA (Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi), Ali Emiri Tasnifi Sultan Süleyman I (AE.SSUL.I): 4-220.
- BOA, Maliyeden Müdevver Defterler (MAD.d.): 334, 567, 15287, 17893.
- BOA, Tapu Tahrir Defterleri (TT.d.): 40, 58, 392.
- BOA, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Defterleri (TSMA.d.): 2921, 7682, 9407, 9629, 9670, 10017.
- BOA, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakı (TSMA.e.): 452/24 (1588/1), 566/6 (3058/1), 592/6 (3288/1), 745/14 (5431/1), 747/2 (5590/1), 747/4 (5592/1), 749/58 (5812/1), 752/20 (5972/1), 756/1 (6276/1), 756/80 (6355/1), 756/98 (6370/1).
- Cezar, M. (2011). *Mufassal Osmanlı tarihi: Resimli – haritalı II*. TTK Yayınları.
- Çam, M., Turhan, İ. & Akçatepe, R. E. (2020). *Vakıflar Genel Müdürlüğü arşiv rehberi*. Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Çelebioğlu, C. (1938). Karaman eyaleti valisi Şehinşah. *Konya Dergisi*, (16-17), 987-990.

- Çıpa, H. E. (2013). *Yavuz'un kavgası - I. Selim'in saltanat mücadelesi*. Yapı Kredi Yayınları.
- Çiftçi, G. (2019). *XVI. yüzyılın başlarında Karaman eyaleti'nde tımar düzeni* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Danişmend, İ. H. (2011). *İzahlı Osmanlı tarihi kronolojisi 1*. Doğu Kütüphanesi Yayınları.
- Emecen, F. M. (2010). *Zamanın İskenderi, şarkın fatihi: Yavuz Sultan Selim*. Yitik Hazine Yayınları.
- Emecen, F. M. (2013). *XVI. asırda Manisa kazâsı*. TTK Yayınları.
- Emecen, F. M. & Şahin, İ. (2021). *II. Bayezid dönemi ahkâm defterleri*. TTK Yayınları.
- Eravcı, H. M. (2015). Şehzade Şehinşah. Konya Ansiklopedisi (Cilt. 8, ss. 197-198). Konya Kültür A.Ş. Yayınları.
- Erdoğan, M. A. (2006). *Osmanlı yönetiminde Beyşehir sancağı (1522-1584)*. IQ Kültür Sanat Yayınları.
- Eroğlu, H. (2004). *Osmanlı devletinde şehzadelik kurumu*. Akçağ Yayınları.
- Eroğlu, H. (2019). *Padişahın oğulları*. Berikan Yayınevi.
- Fisher, N. (2014). *Sultan Bayezid Han; 1481-1512* (H. Yalın, Çev.). Kitap Yayınevi Yayınları.
- Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi. (1997). *Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'ndeki 901 ve 920 no. lu nüshalara göre Kitâbü't-Târîh-i Künhü'l-Ahbar I. Cilt II. Kısım* (A. Uğur, M. Çuhadar, A. Gül & İ. H. Çuhadar, Haz.). Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- Genç, V. (2019). *Acem'den Rum'a bir bürokrat ve tarihçi İdris-i Bidlîsî (1457-1520)*. TTK Yayınları.
- Gök, İ. (2014). *Atatürk Kitaplığı M.C. O.71 numaralı 909-933/1503-1527 tarihli in'âmât defteri (transkripsiyon-değerlendirme)* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Gökbilgin, M. T. (2007). *XV.-XVI. asırlarda Edirne ve Paşa livâsı, vakıflar-mülkler-mukataalar*. İşaret Yayınları.
- Göyünç, N. (1996). Tımar ruznamçe defterleri'nin biyografik kaynak olarak önemi. *Belleten*, LX(227), 127-138.
- Hoca Sadettin Efendi. (1979a). *Tacü't-tevarih*. III, (İ. Parmaksızoğlu, Haz.). Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hoca Sadettin Efendi. (1979b). *Tacü't-tevarih*. IV, (İ. Parmaksızoğlu, Haz.). Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hüseyinlioğlu, A. (2008). *Karaman beylerbeyliği'nde konar-göçer nüfus (1500-1522)* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Fırat Üniversitesi.
- İbn Kemal. (1991). *Tevârih-i Âl-i Osman VII. defter (tenkidli transkripsiyon)* (Ş. Turan, Haz.). TTK Yayınları.
- İbn Kemal. (1997). *Tevârih-i Âl-i Osmân VIII. defter (transkripsiyon)* (A. Uğur, Haz.). TTK Yayınları.
- İdris-i Bitlisi. (2020). *Heşt bihişt 3. cilt II. Mehmet ve II. Beyazid devri* (M. Karataş & Y. Baş, Haz.). İdeal Kültür Yayınları.

- İdris-i Bidlîsî (2016). *Selim şah-nâme* (H. Kırlangıç, Haz.). Hece Yayınları.
- İnalçık, H. (2015). *Şâir ve patron patrimonyal devlet ve sanat üzerinde sosyolojik bir inceleme*. Doğu Batı Yayınları.
- İsen, M. (1994). *Acıyı bal eylemek Türk edebiyatında mersiye*. Akçağ Yayınları.
- Jorga, N. (2009). *Osmanlı İmparatorluğu tarihi 2* (N. Epçeli, Çev.). Yeditepe Yayınları.
- Karadeniz, H. B. (1995). *Atçeken oymakları (1500-1642)* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- Kepecioğlu, K. (2010a). Mükrim Hatun. Bursa Kütüğü (Cilt. 3, ss. 255-256). Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Kepecioğlu, K. (2010b). Şehinşah Çelebi. Bursa Kütüğü (Cilt. 4, ss. 145-146). Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Keskin, B. (1998). *Selîm-nâme (İshak b. İbrâhîm)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi.
- Koman, M. M. (1940). Karamanda Nasuh Bey Hamamı ve Canbaz Kazi Mektebi. *Konya Dergisi*, (32), 1795-1798.
- Konyalı, İ. H. (1997). *Âbideleri ve kitabeleri ile Konya tarihi*. Burak Matbaası.
- Kreutel, R. F. (1997). *Haniwaldanus Anonimi'ne göre Sultan Bayezid-i Velî (1481-1512)* (N. Öztürk, Çev.). Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Mehmed Süreyya. (1996). *Sicill-i Osmanî 1* (N. Akbayar & S. A. Kahraman, Haz.). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Müneccimbaşı Ahmed Dede. (t.y.). *Müneccimbaşı tarihi II* (İ. Erünsal, Haz.). Tercüman Yayınları.
- Oruç bin Âdil. (2014). *Oruç Beğ tarihi [Osmanlı tarihi (1288-1502)]* (N. Öztürk, Haz.). Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Öztuna, Y. (2005). *Devletler ve hânedanlar Türkiye (1074-1990)*. II, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Peirce, L. P. (1996). *Harem-i hümayun Osmanlı İmparatorluğu'nda hükümlerlik ve kadınlar* (A. Berktaş, Çev.). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Reindl, H. (2014). *II. Bayezid ve çevresi hükümdarın adamları* (A. S. Ürgüplü, Çev.). Arvana Yayınları.
- Sakaoğlu, N. (2011). *Bu mülkün kadın sultanları vâlide sultanlar, hârunlar, hasekiler, kadınefendiler, sultanevendiler*. Oğlak Yayıncılık.
- Savory, R. (2021). *Safevîler devrinde İran* (Ö. Kolçak, Çev.). Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî. (1989). *Solak-zâde tarihi I* (V. Çabuk, Haz.). Kültür Bakanlığı Yayınları.

- Sona, İ. (2017). Bir mersiye iki şehzade: Zâtî'nin Şehzade Şehinşah ya da Şehzade Mehmed mersiyesi. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (19), 255-274.
- Tansel, S. (1966). *Sultan II. Bâyezid'in siyasi hayatı*. MEB Yayınları.
- Taş, K. Z. (2014). *Osmanlılarda lalalık kurumu*. Berikan Yayınları.
- Uluçay, Ç. (1959). Bayazid II. in âilesi. *Tarih Dergisi*, X(14), 105-124.
- Uluçay, M. Ç. (2012a). *Padişahların kadınları ve kızları*. Ötüken Yayınları.
- Uluçay, M. Ç. (2012b). *Harem'den mektuplar*. Ötüken Yayınları.
- Uluçay, M. Ç. (2001). *Harem II*. TTK Yayınları.
- Uluçay, M. Ç. (2014). *Taht uğrunda baş veren sultanlar*. Ötüken Yayınları.
- Uluçay, M. Ç. (2007). Yavuz Sultan Selim nasıl padişah oldu?. Koz, M. S. & Şahin, H. (Haz.). *Sancaktan saraya seçme yazılar* (ss. 39-100). Yapı Kredi Yayınları.
- Uluçay, M. Ç. (1941). *Manisadaki Sarây-î Âmire ve Şehzadeler Türbesi "849 H-1296 H"*. Resimli Ay Matbaası.
- Uzunçarşılı, İ. H. (2012a). II. Bayezid'in oğullarından Sultan Korkud. *Osmanlı hanedanı üstüne incelemeler - seçme makaleler II*. (ss. 157-214). Yapı Kredi Yayınları.
- Uzunçarşılı, İ. H. (2012b). Sancağa çıkarılan Osmanlı şehzâdeleri. *Osmanlı hanedanı üstüne incelemeler - seçme makaleler II*. (ss. 215-266). Yapı Kredi Yayınları.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Devletinin saray teşkilâtı*. TTK Yayınları.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1984). *Osmanlı Devleti teşkilâtına medhal*. TTK Yayınları.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1998). *Osmanlı tarihi II*. TTK Yayınları.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1941). Tuğra ve pençeler ile ferman ve buyuruldulara dair. *Bellekten*, (17-18), 101-157.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü. (1983). *Türkiyede vakıf abideler ve eski eserler III (Bursa il merkezi)*. Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Witteck, P. (1999). *Menteşe Beyliği* (O. Ş. Gökyay, Çev.). TTK Yayınları.
- Yıldırım, R. (2021). *Aleviliğin doğuşu Kızılbaş sufiliğinin toplumsal ve siyasal temelleri (1300-1501)* (B. Yıldırım, Çev.). İletişim Yayınları.
- Yılmaz, S. (2015). Yaşayan Osmanlı ruhu: Muradiye. *Bursa'da Zaman*, (16), 4-35.
- Yörük, D. (2005). *XVI. Yüzyılda Aksaray sancağı (1500-1584)*. Tablet Yayınları.
- Yörük, D. (2006). Karaman eyâletinde Osmanlı timar düzeninin tesisi (1483). *Ankara Üniversitesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, (40), 177-202.
- Zinkeisen, J. W. (2011). *Osmanlı İmparatorluğu tarihi 1* (N. Epçeli, Çev.). Yeditepe Yayınları.